

фармацевтів, для яких методи оптимізації податкових наслідків є також досить актуальними. Економічна вигода використання опціонів підтверджується також тим, що основна стаття витрат, які несе емітент, - це державний збір у вигляді 0,1% від обсягу емісії. При цьому відсутні витрати на обов'язкове рейтингування цих цінних паперів.

Література

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480 –IV від 23 лютого 2006 року.
2. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження правил випуску та обігу фондових деривативів» № 13 від 24.06.1997.
3. Гоффе В. Ванільні та екзотичні опціони: досвід використання у розвинених країнах / В. Гоффе // Ринок цінних паперів. – 2004. – №3-4.
4. Сохацька О.М. Міжнародні ф'ючерсні ринки: теоретико-методологічні аспекти : монографія / О.М. Сохацька. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 454 с.
5. Томсетт М.С. Торговля опціонами: спекулятивні стратегії, хеджирование, управління ризиками : пер. с англ. / М.С. Томсетт. – М. : Альпина, 2001. – 360 с.
6. Тьюлз Р.Дж. Фондовый рынок : учебник : пер.с англ. / Тьюлз Р.Дж. – М. 1999. – 648 с.
7. Ульрих Х. Брокер и товарная биржа: принципы работы, терминология, документы / Ульрих Х., Егорова И.Б., Новицкий В.Г. – К., 1992. – 160 с.
8. Bank for international settlements. Detailed tables on semiannual OTC derivatives statistics at end-June 2012, [Електронний ресурс], режим доступу:<http://www.bis.org/statistics/derdetailed.htm>.
9. Gross market values, by instrument, counterparty and currency. [Електронний ресурс], режим доступу: <http://www.bis.org/statistics>.
10. Оперативна інформація щодо стану фондового ринку та ринку цінних паперів. [Електронний ресурс], режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/>

УДК 331.101.262:331.107.266

Криворотько І.О.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИВАННЯ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В сучасних умовах кожне підприємство першочергову увагу приділяє інтелектуальному потенціалу людини. Виробничі знання, уміння й професійна підготовка, якими володіє окрема людина є неоціненним багатством. Як зазначалося теоретиками людського капіталу, витрати, які збільшують продуктивні якості та характеристики індивіда можна розглядати як інвестиції, оскільки поточні витрати здійснюються з тим розрахунком, що вони будуть багатократно компенсовані зростаючим потоком доходів у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий напрям у світовій економічній думці, що розвиває систему поглядів, виражених у концепції «людського капіталу», перебуває і нині на стадії розвитку, пошуку, який характеризується значним рівнем конкретних наукових результатів. У витоках теорії людського капіталу стояли класики економічної думки: В.Петті, А.Сміт, Д.Рікардо, К.Маркс, Дж.Міль. Визнання людини як особливого виду капіталу у 60-ті роки ХХ століття пов'язано з іменами Т.Шульца, Г.Беккера, Х.Боуєна, Дж.Кендрика, Л.Туроу, М.Блауга.

Питаннями теорії та методології людського капіталу в Україні займаються такі сучасні вчені як В. Антонюк, Д. Богиня, О. Бородіна, В.Васильченко, О. Головінов, А. Гриненко, О. Грішнова, Н. Голикова, І.Журавльова, І.Єщенко, Л. Керб, А. Колот, А. Кудлай, В. Куценко, А. Мерзляк, Л. Михайлова, Ю. Палкін, Л. Пашко, Л. Тертична, О. Снігова, В. Яценко, Л. Штика та ін. Аспекти розвитку людського капіталу досліджують фахівці із близького зарубіжжя: Л. Абалкін, В. Гойло, О. Добринін, С. Дятлов, Р. Капелюшников, М. Критський, А. Корицький, В. Марцинкевич, Є. Циренова.

На сьогоднішній день вирішення проблем формування і розвитку людського капіталу набуває нових рис, тому його дослідження доцільно здійснювати при поєднанні теорії людського капіталу з іншими теоріями.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз людського капіталу в Україні на сучасному етапі, оцінка стану інвестування у його відтворення та розвиток, пошук шляхів підвищення якості людського капіталу на мікро- та макрорівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все, необхідно визначитися з сутністю поняття «людський капітал», під яким розуміють запас продуктивних здібностей індивіда, розвинутих у результаті інвестицій, які у майбутньому здатні приносити більший дохід своєму власникові [7, С. 86]. Серед причин, що перешкоджають розвитку людського капіталу та його нагромадженню можна виділити наступні, представлені на рис. 1.

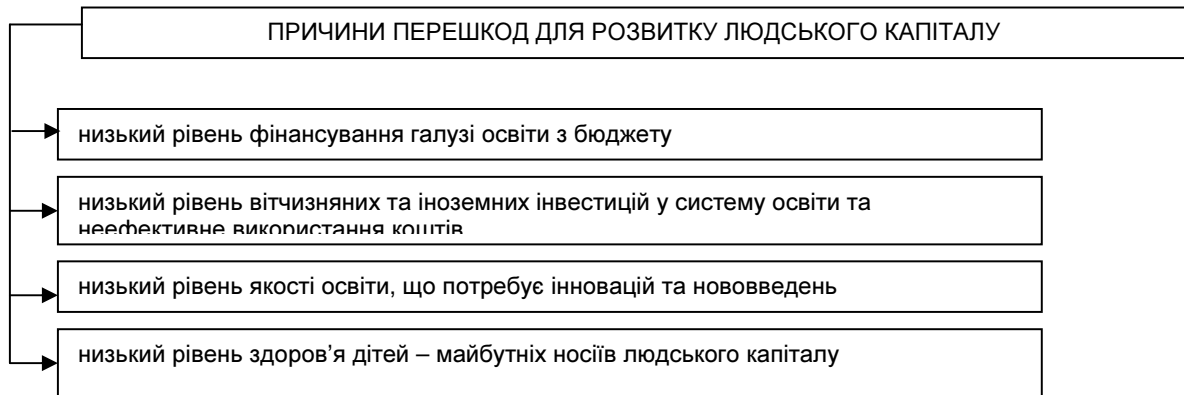

Рис. 1. Причини перешкоджання розвитку людського капіталу

Функціонування людського капіталу та віддача від його застосування суттєво залежать від волі й зусиль людини – власника цього капіталу, індивідуальних інтересів, відповідальності, світогляду і загального рівня культури, в тому числі й економічної. Тому капіталовкладенням у людину притаманний вищий, ніж для звичайних капіталовкладень, ступінь ризику та невизначеності, а зміни обсягів людського капіталу в залежності від витрат принципово неможливо оцінити з високою точністю.

Інвестиції в людський капітал перетворюють природний потенціал в трудовий та за наявності у особи мотивації, часу і праці створюють людський капітал. Найчастіше інвестиції в людський капітал поділяють на три основні групи:

- витрати на освіту: вартість загальної і спеціальної освіти, формальна і неформальна освіта, витрати на навчання за місцем роботи;

- витрати на охорону здоров'я: фізичне і психічне здоров'я людини. До них входять витрати на профілактику захворювань, медичне обслуговування, дієтичне харчування, покращення житлових умов;

- витрати на мобільність: завдяки ним здійснюється міграція людини з місця з низькою продуктивністю праці в місце з відносно високою, долається безробіття [3, С. 56].

Фундаментальним видом інвестування у людський капітал є освіта, яка забезпечує умови для формування молоді людини як особистості та професіонала у обраному напрямку навчання та подальшої праці. Однією з особливостей сучасного етапу розвитку економіки та надання освітніх послуг в Україні є досить низький престиж не лише робітничих та інженерно-технічних професій, але і соціально значимих та суспільно визначальних спеціальностей, до яких можна віднести професію вчителя, лікаря-педіатра, викладача та ін.

Проаналізувавши дані щодо обсягів бюджетного забезпечення освіти, які становили відповідно по роках: 2009 рік – 65,831 млрд. грн. або 6,29 %; 2010 рік – 77,323 млрд. грн. або 6,56 %; 2011 рік – 79 млрд. грн. або 6 %; та 2012 рік – 92,1 млрд. грн. або 6,99 %.

Як бачимо, обсяг видатків з кожним роком збільшується, проте, це носить більше номінальний характер, який пояснюється темпами інфляції, ніж реальним зростанням видатків, оскільки у відсотковому відношенні до ВВП обсяг фінансування коливається у незначних межах (табл. 1).

В 2012 році було значне збільшення видатків на освіту. Зокрема, в порівнянні з 2011 роком, збільшено на 12,7 млрд. грн. – до 92,1 млрд. грн. (у 2011 році – 79,4 млрд. грн.). Ця сума включає двадцятивідсоткову надбавку до посадового окладу працівникам дошкільних, позашкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, а також підвищення студентських стипендій. Розмір стипендій у 2012 році для учнів ПТУ складав 297 грн. на місяць (в 2011 році – 276 грн.), для студентів вузів I-II рівнів акредитації – 594 грн. (в 2011 році – 553 грн.), для студентів вузів III-IV рівнів акредитації – 787 грн. (в 2011 році – 732 грн.).

Дієвим заходом стабілізації та покращення рівня надання освітніх послуг в Україні є створення на державному рівні дієвої маркетингової стратегії визначення дійсної потреби різних секторів економіки у певних фахівцях та кваліфікованих робітниках із подальшою зміною державної освітньої

концепції у напрямку її спрямування на підготовку дефіцитних фахівців у достатній кількості та на високому якісному рівні.

Таблиця 1

Показники виконання Державного бюджету України в галузі освіти та охорони здоров'я за 2011 рік

	Факт 2011 рік, млрд. грн.			Темпи росту порівняно з 2010 роком, %		
	Загальний фонд	Спец. фонд	Всього	Загальний фонд	Спец. фонд	Всього
Освіта, у т.ч.:	16,9	9,3	26,2	102,7	113,0	106,2
дошкільна	0,1	0,01	0,1	124,7	124,3	124,6
вища	15,4	8,9	24,2	102,3	114,8	106,4
післядипломна	0,4	0,2	0,5	116,8	118,7	117,4
Охорона здоров'я	8,5	1,7	10,2	119,7	103,6	116,7

Протягом останніх років рівень щорічних вкладень у наукові дослідження в середньому по країнам ЄС становив близько 1,93% від загального обсягу ВВП, при відповідному значенні даного показника для США – 2,59%, Японії – 3,15% та Фінляндії – понад 3,50% [5, с.11]. Таке відставання викликає стурбованість у Європейській Раді ЄС, тому в якості одного з невідкладних заходів реалізації даної мети ЄС було визначено досягнення обсягу витрат на наукові дослідження на рівні 3% ВВП.

Наявний стан фінансування наукових досліджень в Україні знаходиться на критично низькому рівні, що, без впровадження дієвих заходів, може призвести до різкого скорочення науково-інноваційного потенціалу країни. Ситуація погіршується тим, що за оцінками українських науковців у країнах, де на наукові дослідження спрямовується менше ніж 2% ВВП, має місце руйнування інноваційного потенціалу і, як наслідок, відсутність або незначний внесок країни у світовий обсяг торгівлі високотехнологічною продукцією [6, с.45].

З метою запобігання подальшого руйнування інноваційного потенціалу України доцільним є негайне впровадження заходів щодо стабілізації економічного потенціалу України завдяки достатньому економічно обґрунтованому рівню фінансування наукових досліджень та розробок з різних фінансових джерел. Проте, для забезпечення умов постійного відтворення людського капіталу необхідно персоналу надавати можливості для безперервного професійного навчання протягом всіх стадій життєвого циклу працівника на підприємстві [4, с. 120].

Виконаний аналіз стану інвестування у людський капітал з різних джерел дозволив виявити значну кількість проблем, вирішення яких вимагає негайного впровадження дієвих заходів, основними серед яких слід назвати: приведення у відповідність навчальних програм з підготовки фахівців за найбільш важливими для України спеціальностями до сучасних передових вимог виробництва; прискорення адаптації молодих фахівців до нових вимог виробництва та умов праці шляхом впровадження у навчальні процеси щорічної практики з обов'язковим її проходженням на різних підприємствах; створення системи ефективного залучення молоді до оволодіння робітничими професіями шляхом підвищення престижності робочої праці та пропаганди соціального престижу робітничих професій; забезпечення високої якості підготовки випускників і майбутніх працівників завдяки використанню у процесі навчання новітніх розробок та наукових досягнень та інші.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, інвестування у нагромадження, відтворення та розвиток людського капіталу є одночасно причиною та наслідком забезпечення сталого зростання матеріального та культурного рівня життя громадян.

Забезпечення вітчизняної економіки достатньою кількістю кваліфікованих трудових ресурсів забезпечується інвестиціями у людський капітал. На сучасному етапі держава є основним інвестором у людський розвиток. Тому необхідно створити умови для суттєвого збільшення інвестицій домогосподарствами та підприємствами.

Для підвищення ефективності функціонування людського капіталу держава повинна сприяти ліквідації заборгованості та підвищенню заробітної плати як основного джерела відтворення та нагромадження людського капіталу в усіх сферах докладання праці, оскільки низька заробітна плата та недотримання термінів її виплати суперечить якісному відтворенню як робочої сили, що нині функціонує на ринку праці, так і тієї, що прийде їй на зміну в майбутньому.

Література

1. Бородіна О. Людський капітал як основне джерело економічного зростання / О. Бородіна // Економіка України. – 2003. – № 7. – С. 48-53.

2. Данилишин Б. Інтелектуальні ресурси в економічному зростанні: шляхи поліпшення їх використання / Б. Данилишин, В. Куценко // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 71-79.
3. Єщенко І.С. Сучасна економіка: [навч. посібник] / І.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища шк., 2005. – 327 с.
4. Колот А. М. Мотивація персоналу: [підручник] / А.М. Колот. – К. : КНЕУ, 2002. – 337 с.
5. Програми та інструменти інноваційного розвитку економіки Європейського Союзу. Українські проєкції: матеріали міжнар. конф., листопад 2006 року / редкол.: Смертенко П.С., Коломієць О.В., Кінько Т.А. та ін. – К. : ФО-П Т.А. Кінько, 2007. – 64 с.
6. Снігова О.Ю. Оцінка соціальної проблеми використання порогових значень соціальних показників / О.Ю. Снігова // Регіональна панорама. – 2004. – № 4-5. – С. 42-46.
7. Управління трудовим потенціалом: [навч. посіб.] / Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. – К. : КНЕУ, 2005. – 403 с.
8. Яценко В.М. Інвестування у людський капітал в умовах трансформаційної економіки: регіональний аспект / В.М. Яценко, О.П. Кошулько // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 48-54.

УДК 338.432:631.95

Власенко І.Г.,
доцент кафедри готельно-ресторанної справи
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

СТАН СВІТОВОГО РИНКУ МОЛОКА І МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Одним із важливих елементів продовольчої безпеки країни є ринок молока і молочної продукції, який являє собою систему товарно-грошових відносин між економічно відособленими виробниками продовольчої сировини, переробниками і споживачами, що охоплює весь суспільний відтворювальний процес, включаючи виробництво, розподіл, обмін і споживання з метою щоденного забезпечення найважливішими продуктами харчування та одержання (очікуваного) доходу всіма операторами ринку. Основне завдання функціонування продовольчого ринку – забезпечення продовольчої безпеки країни.

У розвинутих країнах світу продовольча безпека розглядається як важлива умова соціальної і політичної стабільності всередині країни та економічної незалежності держави. Продовольча безпека гарантована при нарощуванні виробництва продуктів харчування, поліпшенні їх якості і збалансованості за поживними речовинами, забезпеченість необхідної доступності кожній людині до продовольчих ресурсів. Продовольча проблема є першочерговою, глобальною складовою загальноекономічної безпеки будь-якої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у дослідження питання забезпечення продовольчої безпеки як елементу економічної безпеки країни внесли такі вчені, як: П.Т. Саблук, О.Г. Білорус, В.І. Власов, Б.Й. Пасхавер та ін. [1-4]. В їхніх працях широко висвітлені питання, пов'язані з глобалізацією світової економіки, і проблеми забезпечення населення Землі продуктами харчування. Не повною мірою з'ясовано функціонування ринку молока в забезпеченні продовольчої безпеки країни. Питанням підвищення ефективності виробництва молока займалися багато вчених та фахівців, зокрема Т.А.Гуцул, М.В. Зубець, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.К.Пархомець та інші [5-7]. Однак, зважаючи на існування проблеми і на даний час, подальші наукові дослідження у цій галузі є необхідними для України.

Постановка завдання полягає у дослідженні ринку молока як продовольчого ресурсу у світі, а також можливостей використання потенціалу агросфери України в забезпеченні молоком власного продовольчого ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молоко і молокопродукти займають вагомe місце у світових ресурсах продовольчої продукції. Молоко вживає практично все населення світу, а тому його виробляють у 189 країнах, які відрізняються обсягами виробництва і темпами його нарощування. Загальний обсяг виробництва молока в світі досяг 613,4 млн. тонн у 2009 р., або збільшився проти 1990 р. на 11,5%, а в 2011 році обсяг виробництва молока в світі досяг 708,7 млн. тонн. Найбільшу частку становить коров'яче молоко – 84,1%, досить високу буйволяче – 12,4%, козяче - 2,0%, овече - 1,3%, верблюже - 0,2%. За період 1990 – 2011 рр. виробництво коров'ячого молока в світі збільшилось